

Eriarvoisuus huolettaa suomalaisia

Mikko Niemelä professori
Niko Eskelinen erikoistutkija
Markus Laaninen tutkija

Tärkeimmät havaintomme

- Noin kaksi kolmasosaa pitää tulo- ja terveyseroja Suomessa liian suurina.
- Terveys- ja koulutuseroja liian suurina pitävien osuus on noussut vuosien 2016 ja 2025 välillä.
- Tuloeroja liian suurena pitävien osuus on laskenut vuosien 2016 ja 2025 välillä. Lisäksi julkisen sektorin tuloeroja kaventavien toimien kannatus on Suomessa hieman laskenut vuosien 2018 ja 2023 välillä.
- Näkemykset eriarvoisuuden suuruudesta jakavat väestöä aiempaa enemmän. Erityisesti naisten ja miesten väliset erot ovat kasvaneet. Naiset suhtautuvat eriarvoisuuteen kriittisemmin kuin miehet.

Suosituksat

- Väestön eriarvoisuusnäkemykset tulisi huomioida päätöksenteossa. Ne ovat yhteydessä siihen, kuinka oikeutettuna yhteiskuntapolitiikka koetaan.
- Päätösten perustelu vahvistaa luottamusta silloinkin, kun väestön näkemykset eivät ole linjassa todellisen tilanteen kanssa.

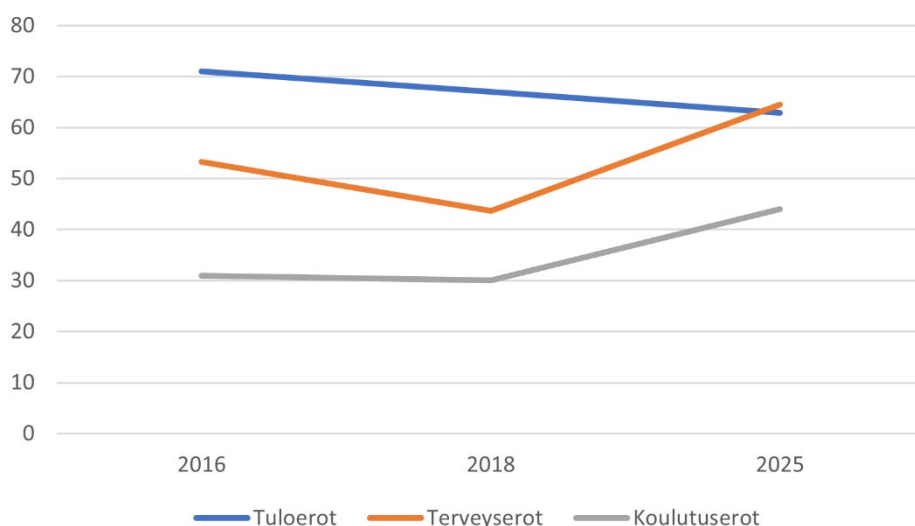
Pohjoismaiset hyvinvointivaltiot ovat perinteisesti olleet tasa-arvoisen yhteiskuntapolitiikan mallimaita. Tämä on näkynyt paitsi kattavina sosiaaliturvajärjestelminä mutta myös siinä, että pohjoismaat ovat asettuneet monilla eri indikaattoreilla tasa-arvoisuuden kärkimaiden joukkoon. Tasa-arvoisuuden ihanne on näkynyt myös siinä, millä tavoin maiden asukkaat suhtautuvat eriarvoisuuteen. Tasa-arvoon ja tulontasaukseen pyrkivällä sosiaalipolitiikalla on kansainvälisten vertailujen mukaan vahvempi kannatus Pohjoismaissa kuin muissa länsimaissa.¹⁻³

Tutkimuksessamme⁴ tarkastelimme suomalaisten asenteita eriarvoisuutta kohtaan. Analysoimme suomalaisten eriarvoisuutta koskevien mielipiteiden muutoksia vuosien 2016 ja 2025 välisenä aikana. Lisäksi tarkastelimme, millä tavoin tulonjakoa koskevat mielipiteet ovat muuttuneet vuosien 2002 ja 2023 välisenä aikana eri Pohjoismaissa.

TULO- JA TERVEYSEROJA PIDETÄÄN SUUREM- PANA ONGELMANA KUIN KOULUTUSEROJA

Kuvio 1 kuvaa eriarvoisuuden liiallista suuruutta koskevien näkemysten muutoksia vuosina 2016, 2018 ja 2025. Tulosten mukaan selvästi yli puolet pitää tulo- ja terveyseroja liian suurina ja kaksi viidesosaa pitää koulutuseroja liian suurina.

Tuloeroja liian suurina pitävien osuus on kuitenkin laskenut tarkasteluperiodin aikana tasaisesti: osuus on laskenut 71 prosentista 62 prosenttiin. Samaan aikaan, erityisesti vuosien 2018 ja 2025 välillä, näkemykset terveys- ja koulutuserojen liiallisesta suuruudesta ovat lisääntyneet selvästi. Noin 65 prosenttia vastaajista oli täysin tai osittain samaa mieltä terveyserojen liiallisesta suuruudesta vuonna 2025, kun osuus oli 53 prosenttia vuonna 2016. Koulutuseroja liian suurina pitävien osuus on puolestaan noussut 31 prosentista 44 prosenttiin.

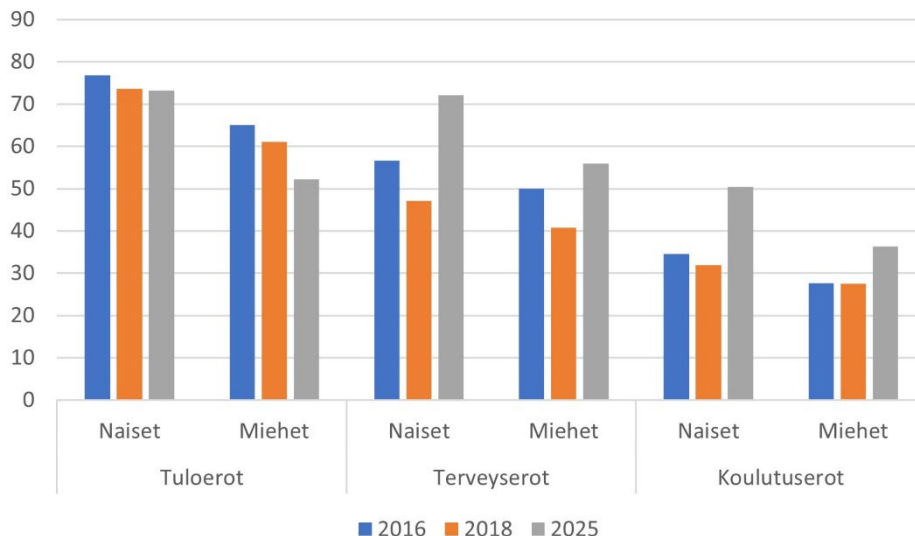

Kuvio 1. Näkemykset tulo-, terveys- ja koulutuserojen liiallisesta suuruudesta vuosina 2016, 2018 ja 2025 (%). Täysin tai osittain samaa mieltä olevien osuus väittämiin, että tulo-, terveys- tai koulutuserot ovat Suomessa liian suuret. Lähde: Hyvinvointi ja eriarvoisuus Suomessa.

NAISET SELVÄSTI KRIITTISEMPIÄ KUIN MIEHET

Tulokset sukupuolten välisistä näkemyseroista osoittavat, että erot naisten ja miesten välillä ovat kasvaneet (kuvio 2). Naiset ovat miehiä useammin sitä mieltä, että tuloerot ovat liian suuria. Naisista noin kolme neljästä (73 prosenttia) katsoi tuloerojen olevan liian suuria. Miesten osalta vastaava osuus oli 52 prosenttia.

Suhtautuminen tuloerojen laajuuteen on muuttunut voimakkaammin miesten keskuudessa. Tarkasteluperiodin aikana tuloeroja liian suurina pitävien miesten osuus on vähentynyt jopa 12,9 prosenttiyksikköä. Tuloeroja liian suurina pitävien naisten osuus on puolestaan vähentynyt vain 3,6 prosenttiyksikköä.

Kuvio 2. Näkemykset tulo-, terveys- ja koulutuserojen liiallisesta suuruudesta sukupuolen mukaan vuosina 2016, 2018 ja 2025 (%). Täysin tai osittain samaa mieltä olevien osuus väitettiin, että tulo-, terveys- tai koulutuserot ovat Suomessa liian suuret. Lähde: Hyvinvointi ja eriarvoisuus Suomessa.

Naiset ovat huomattavasti miehiä useammin sitä mieltä, että terveyserot ovat liian suuria (vuonna 2025 naisista tätä mieltä oli 72 prosenttia ja miehistä 56 prosenttia). Viime vuosien aikana niiden osuus, jotka pitävät eroja terveydessä liian suurina, on kasvanut sekä naisten että miesten keskuudessa. Näkemys on kuitenkin vahvistunut selvästi enemmän naisilla.

Vastaava trendi on havaittavissa koulutuseroja koskevista näkemyksistä. Naiset suhtautuvat miehiä kriittisemmin (naisista 51 prosenttia ja miehistä 36 prosenttia vuonna 2025) myös koulutuseroihin. Kokonaisuudessaan naiset pitävät miehiä useammin eriarvoisuutta liian suurena eriarvoisuuden muodosta riippumatta. Lisäksi sukupuolten väliset erot ovat kasvaneet vuosien 2016 ja 2025 välillä. Laajemmin sukupuolten väliset näkemyserot saattavat olla myös yhteydessä Suomessa havaittuun poliittiseen polarisaatioon miesten ja naisten välillä.⁵ (Kesätilä-Kekkonen ym. 2024.)

TOIMEENTULO SELITTÄÄ ERIARVOISUUSNÄKEMYKSIÄ

Tutkimuksemme tulosten valossa sukupuolten välisten erojen lisäksi toinen keskeinen jakolinja koskee sitä, millä tavoin yksilö tulee taloudellisesti toimeen. Tuloeroja pitävät liian suurina erityisesti ne, jotka kokevat pakollisten menojen kattamisen vaikeaksi. Esimerkiksi heistä, jotka ovat kokeneet suuria vaikeuksia saada pakolliset menot katetuiksi, 82 prosenttia pitää tuloeroja liian suurina. Sen sijaan vastaajista, jotka kokevat saavansa pakolliset menot kateksi hyvin helposti, tuloeroja liian suurina pitävien osuus on alle puolet (46 prosenttia).

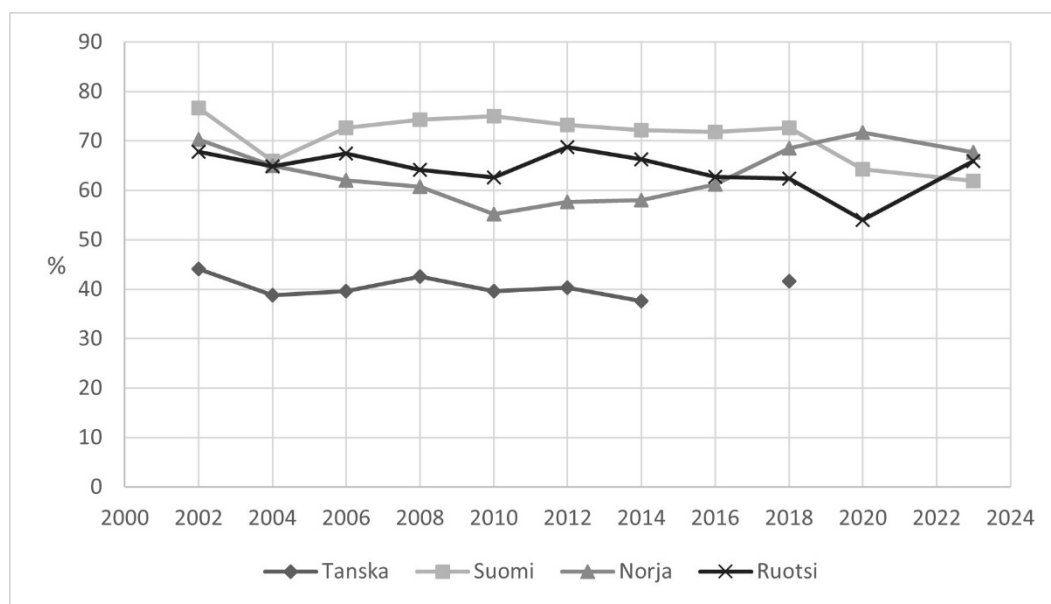
Taloudellisen toimeentulon kytkös näkemyksiin eriarvoisuuden suuruudesta ilmenee myös terveys- ja koulutuseroja tutkittaessa. Tämä näkyy esimerkiksi työssäkäyvien ja työttömien välillä: terveyseroja pitää liian suurina noin 60 prosenttia työssäkäyvistä ja noin 70% työttömistä. Lisäksi terveyseroja liian suurina pitävien osuus kasvaa tasaisesti sen mukaan, mitä vaikeammaksi vastaaja kokee toimeentulonsa.

Samalla tavoin koulutuseroja liian suurina pitävien osuus laskee tasaisesti siirryttäessä koe-tun toimeentulon asteikolla vaikeuksiin toimeentulevista helposti toimeentuleviin. Vastaavasti työssäkäyvien ja työttömien välinen ero ilmenee siinä, että vuonna 2025 työttömistä yli puolet pitää koulutuseroja liian suurina, kun vastaava osuus työssäkäyvillä on 41 prosenttia.

SUOMESSA LAAJA KANNATUS TULONJAKOPOLI- TIIKALLE

Edellä kuvattu kriittisyys tuloerojen suuruuteen näyttää heijastuvan myös tulonjakopolitiikan kannatukseen. Kuviossa 3 raportoidaan maittain niiden osuus, jotka ovat samaa tai täysin samaa mieltä sen väitteen kanssa, että hallituksen tulisi kaventaa tuloeroja.

Tulosten mukaan kannatus tuloja uudelleenjakavalle politiikalle on ollut vahvaa koko ajanjakson 2000-luvun alusta alkaen Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Sen sijaan Tanska erottuu tarkasteltavista Pohjoismaista selkeänä poikkeuksena. Tanskassa tuloerojen tasaamista kannattaa noin 40 prosenttia väestöstä.

Kuvio 3. Tulontasauspyrkimysten kannatus neljässä Pohjoismaassa 2002–2023 (%). Samaa tai täysin samaa mieltä olevien osuus väittämästä ”Hallituksen tulisi kaventaa tuloeroja”.
Lähde: European Social Survey.

Pohjoismaisessa vertailussa Suomi on pudonnut intohimoisimman tulontasauksen kannatuksen maasta sijalle kolme. Siinä missä vuonna 2018 noin 73 prosenttia suomalaisista oli tulontasausvaatimusten kannalla, vuonna 2023 osuus oli pudonnut 62 prosenttiin. Viimeisimmässä mittausajankohdassa tuloerojen tasaamisen kannatus on vahvinta Norjassa (68 prosenttia). Ruotsi sijoittuu Norjan ja Suomen väliin 66 prosentin kannatuksella.

MISTÄ VÄESTÖN ERIARVOISUUSNÄKEMYKSET KERTO VAT JA MITÄ NIISTÄ TULISI OPPIA?

Hyvinvointivaltiota ja sen tuotoksia, kuten suhteellisen matalaa eriarvoisuutta, tukevat asenteet ovat tärkeä osa hyvinvointipolitiikan demokraattista perustaa ja legitimizeettiä. Tulokset osoittavat, että suomalaiset kannattavat edelleen vahvasti tulonjaon, terveyden ja koulutuksen tasa-arvoa.

Samalla on huomioitava, että väestön näkemykset eriarvoisuuden eri muodoista eivät välttämättä ole linjassa todellisen tilanteen kanssa. Esimerkiksi tuloerot kasvoivat Suomessa ennen muuta 1990-luvun loppupuolella ja ovat pysyneet melko vakaina 2000-luvun aikana. Myöskään tuloerojen tasot eri Pohjoismaiden välillä eivät ole suorassa yhteydessä tuloeroja tasaavan politiikan kannatuksen kanssa. Tutkimusten mukaan terveyden sosioekonomiset

erot ovat Suomessa selkeitä ja sitkeitä⁶, eivätkä siten noudata väestön näkemyksissä havaittua muutosta. Samoin koulutukseen liittyvät erot ilmenevät selvästi myös terveyseroissa, vaikka pitkällä aikavälillä koulutuserot ovat Suomessa pienentyneet.⁷

Eriarvoisuutta koskevat mielipiteet ovat lopulta sekoitus mielikuvia, kokemuksia, mediasta opittua tai omaksuttua väärää tai totuudenmukaista tietoa. Riippumatta siitä, missä määrin eriarvoisuutta koskevat mielipiteet vastaavat mitattua todellisuutta, niillä on merkitystä sille, kuinka oikeudenmukaisena väestö yhteiskuntapolitiikan näkee. Siksi kansalaisten näkemyksiä eriarvoisuudesta ei voida sivuuttaa, kun tehdään ja perustellaan yhteiskuntapolitiittisia päätöksiä.

TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MITTARIT

Aineistot: Suomalaisten eriarvoisuuden eri muotoja koskevat näkemykset: Hyvinvointi ja eriarvoisuus Suomessa -aineisto.⁸ Pohjoismainen vertailu tulonjakopoliittisista mielipiteistä: European Social Survey. Molemmat aineistot ovat vapaasti saatavilla tutkimus- ja opetuskäyttöön.

Mittarit: Tulo-, terveys- ja koulutuserojen suuruutta mitattiin kolmella väittämällä, joissa väitettiin, että tulo-, terveys- tai koulutuserot ovat Suomessa liian suuret. Vastaajia pyydettiin arvioimaan viisiportaisella asteikolla, missä määrin he ovat samaa tai eri mieltä väittämien kanssa. Tulonjakopoliittisista mielipiteistä mitattiin niin ikään viisiportaisella asteikolla, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan kuinka samaa tai eri mieltä he ovat väittämän ”Hallituksen tulisi kaventaa tuloeroja” kanssa.

Lisälukemista

Tutkimus kokonaisuudessaan: Niemelä, Mikko & Eskelinen, Niko & Laaninen, Markus (2026) Suomalaisten intohimo tasa-arvoon on edelleen vahvaa. Teoksessa Lauri Finér & Jussi Systä (toim.) Eriarvoisuuden tila Suomessa 2026. Tampere: Vastapaino, 13–35.

Viitteet

¹ Greve, Bent & Azhar M. Hussain (2022) Support for Governmental Income Redistribution in Nordic Countries. *European Review* 30 (3), 426–444.

² Larsen, Christian Albrekt (2006) The Institutional logic of welfare attitudes. How welfare regimes influence public support. Hampshire: Ashgate.

³ Kallio, Johanna & Olli Kangas & Mikko Niemelä (2013) Intohimo tasa-arvoon: tuloero- ja maahanmuuttoasenteet erottavat suomalaiset muista pohjoismaalaisista. Teoksessa Apunen, Matti & Ilkka Haavisto & Johanna Kallio, & Olli Kangas & Pentti Kiljunen & Mikko Niemelä & Ville Pernaa (toim.) Poliitiikan sekahaku: mitkä asiat yhdistävät ja erottavat puolueita. Helsinki: Elinkeinoelämän valtuuskunta, 47–67. <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2013/09/Politiikan-sekahaku.pdf>

⁴ Niemelä, Mikko & Eskelinen, Niko & Laaninen, Markus (2026) Suomalaisten intohimo tasa-arvoon on edelleen vahvaa. Teoksessa Lauri Finér & Jussi Systä (toim.) Eriarvoisuuden tila Suomessa 2026. Tampere: Vastapaino, 13–35.

⁵ Kestilä-Kekkonen, Elina & Rapeli, Lauri & Söderlund, Peter (toim.) (2024) Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella. Eduskuntavaalitutkimus 2023. Helsinki: Oikeusministerilö.

⁶ Kotimäki, Sanni & Salonen, Laura & Aaltonen, Katri & Rättö, Hanna (2026) Terveysaasteet muuttuvat – terveyserot säilyvät. Teoksessa Lauri Finér & Jussi Systä (toim.) Eriarvoisuuden tila Suomessa 2026. Tampere: Vastapaino, 37–65.

18.08.2026

⁷ Kailaheimo-Lönnqvist, Sanna & Elina Kilpi-Jakonen & Mikko Niemelä & Irene Prix (2020) Eriarvoisuus koulutuksessa. Teoksessa Mattila, Maija (toim.) Eriarvoisuuden tila Suomessa 2020. Helsinki: Into Kustannus, 93–125

⁸ Niemelä, Mikko & Olivia Maisalmi & Markus Laaninen (2025) Hyvinvointi ja eriarvoisuus Suomessa 2016–2025. Kyselytutkimuksen aineistonkeruu ja tutkimusseloste. INVEST Working Papers 129/2025.

Lisätietoja:

Professori Mikko Niemelä

Turun yliopisto, mikko.niemela(at)utu.fi

Mikko Niemelä on sosiologian professori Turun yliopistossa ja toimii tutkimuksen lippulaiva INVEST:ssä tutkimusalueen ”Sosioekonominen eriarvoisuus ja hyvinvointi” johtajana. Niemelä on tutkinut kotitalouksien taloudellista toimeentuloa ja elinolosuhteita, tulonjakoa, väestön hyvinvointiasenteita sekä sosiaaliturvaa ja hyvinvointivaltion muutosta.

Eriarvoistumisen, interventioiden ja hyvinvointiyhteiskunnan tutkimuksen hanke INVEST keskittyy yhteiskunnallisen eriarvoisuuden vähentämiseen ja hyvinvointivaltion uudistamiseen. Lasten, nuorten ja nuorten aikuisten hyvinvointia parannetaan uusia interventioita kehittämällä. Tavoitteena on tarjota Suomelle ja muille yhteiskunnille nykyistä tasa-arvoisempi sekä taloudellisesti, väestöllisesti ja sosiaalisesti kestävämpi hyvinvointivaltiomalli. Tavoitteisiin päästään etsimällä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja osaamisen kehittymistä rajoittavat tekijät, tunnistamalla näihin liittyvät aukkokohtat hyvinvointivaltion olemassa olevissa tuissa ja palveluissa sekä kehittämällä tieteelliseen näyttöön perustuvia interventioita aukkokohtien paikkaamiseksi. INVEST on Suomen Akatemian lippulaivahanke.